

KİTAP TAHLİLİ

(BOOK REVIEW)

Damla ZEYTUNOĞLU

Ankara Üniversitesi Ermeni Dili ve Kültürü
Yüksek Lisans Öğrencisi

SOYKIRIM YAPAN KİM: TÜRKLER Mİ? ERMENİLER Mİ?

Yayına Hazırlayan: Hasan Karayiğit, Karma Kitaplar, İstanbul, 2012, 535 sayfa.

Hasan Karayiğit tarafından yayına hazırlanan *Soykırım Yapan Kim: Türkler mi? Ermeniler mi?* adlı kitap 1915 yılında yaşananları belgelerle ve fotoğraflarla anlatıyor okurlarına. 1916 yılında Osmanlı Dışişleri Bakanlığı tarafından bir komisyona hazırlattırılan ve orijinal adı *Ermeni Komitelerinin Âmal ve Harekât-ı İhtilaliyesi-Meşrutiyetten Evvel ve Sonra* olan ve 535 sayfadan oluşan kitabın yayın yönetmeni Kamuran Güneri. 1917 yılında Fransızca basımı da yayınlanmış olan kitap, o dönemde yaşanmış olayların hükümete bildirilip kaydedilmesiyle ortaya çıkmıştır ve o dönemdeki olayları anlatan birinci elden kaynak niteliğindedir.

Kitapta 19. yy.ın ikinci yarısından başlayarak, Ermeniler tarafından kurulan Hınçak ve Taşnaksütyon komitelerinin oluşturulması, Ermeni çeteler tarafından çıkarılan isyanlar, bu çeteler arasındaki haberleşme, propaganda ve teşkilatlanmalar, terör olayları, Ermeni zulüm ve terörüyle ilgili resmi raporlar, bu teröre maruz kalan bazı mağdurların isimleri ve bölgeleri, Ermenilerin savaş bölgelerinden çıkarılması, Ermenilerin nakli sırasında yapılan isyan ve teröristçe faaliyetler yer almaktadır.

Türkler ve millet-i sadıka olarak nitelendirilen Ermeniler Osmanlı İmparatorluğu içerisinde yıllarca sorunsuz bir şekilde birlikte yaşamışlardır. Ancak Ermeniler I. Dünya Savaşı sırasında Rusya, İngiltere, Fransa gibi bazı batılı devletlerin de kışkırtmalarıyla Osmanlı Devleti'ne karşı Ruslarla birlik olmuş, örgütler ve komiteler kurarak birçok köye saldırmış ve masum insanları öldürmeye başlamışlardır. Kitapta da bu süreçle ilgili bilgiler ayrıntılı bir şekilde aktarılmaktadır: Çetelerin ve komitelerin yazışmaları, resmi belgeler, afişler, resimler, fotoğraflar, mektuplar, dilekçeler, marşlar kitapta sıkça yer almaktadır.

Kitabın Birinci Bölümünde Ermeni teşkilatlanmaları ve isyanları, Hınçak

komitesinin ve Taşnaksütyon komitesinin oluşturulması, Ermeni çeteler tarafından gerçekleştirilen Banka olayı, Zeytun olayları, Erzurum isyanı, Sason olayları fotoğraf ve resimlerle anlatılmış. Yine bu bölümde Rusya'daki Ermenilerin durumlarına da değinilmiş 1906 yılında bütün Rusya'da Ermenilere korkunç zulümler yapıldığı, Ruslaştırma politikasının özellikle Kafkasya'da Ermenilerin yaşadığı bölgelerde sistemli bir şekilde uygulandığı belirtilmiştir.

İkinci Bölümde Meşrutiyet'in ilanından sonra Ermeni sorunu, İstanbul diğer bölgeler ve Türkiye dışındaki Ermeni çeteler arasındaki haberleşme, propaganda ve teşkilatlanmalar, birçok ilde gerçekleştirilmiş olan isyan ve terör olayları beyannamelere de yer verilerek anlatılmıştır.

Eserde, uzun süre Van ve Bitlis civarında memurluk yapmış, önemli Rus kurmaylarından birinin "Van ve Bitlis İstatistiki" adıyla düzenlenmiş ve Rusya'da belirli kişilere dağıtılmak üzere basılmış kitabının Ermeniler hakkındaki kısımlarından alıntı da yapılmıştır:

...Bir Ermeni'nin kalbinde dini duygular çok az yer tutar, bunların mezhep inanışları da evlere şenlikmiş! Onun için Ermeni çeteleri, papazları çok çabuk kendi saflarına çekmeye muvaffak oldular. Türklere ve Kürtlere son derece nefretle yaklaştılar. Batılı diplomatlar da kendi bakış açılarına göre bu millet kavgasından çok gaddar bir şekilde istifade etmeye kalkmışlar, Ermenilerin milli duygularını tahrik ederek hiç sıkılmadan Türkiye'de bir Ermeni Meselesi icat etmişlerdir. Hâlbuki bunların hepsi Türkiye'nin göz kamaştırıcı mirasına hissedar görünmek amacına yöneliktir. Hıristiyanları korumak, insanlık ve hukuku savunmak gibi değerler sadece birer maskedir. Ermenilerin hakikaten fakirlik ve çaresizlik içinde olmaları Avrupa'nın umurunda bile değil...¹

Nakilden Önce Ermeni Zulüm ve Terörüyle İlgili Resmi Raporlar başlıklı üçüncü bölümde, teröre maruz kalan işkence edilen, öldürülen, tecavüz edilen ve bu yüzden intihar eden bazı mağdurların isimleri ve bölgeleri yer almaktadır. Yine Ermeniler tarafından tahrip edilen kutsal mekanlar, resmi daireler ve bazı genel binaların listesi de bulunmaktadır.

Son bölüm olan Dördüncü Bölümde ise Ermenilerin savaş bölgelerinden çıkarılmaları, Ermenilerin nakli sırasında yapılan isyan ve teröristçe faaliyetler anlatılıyor. Kitabın sonunda da varlığını ve egemenliğini ayakta tutmak için binlerce evladını savaş meydanlarında feda eden ve din, dil, cinsiyet, ve mezhep ayırımı yapmadan bütün halkından vatana karşı her

1 a.g.e. s.167

zamandan fazla bir sadakat ve bağıllık bekleyen bir devletin; kendisini içeriden işgal etmeye ve arkadan vurmaya çalışanlara karşı böyle bir karar almasının doğal ve meşru olduğu, böyle bir şeyin uygulanmasının ihmal edilmemesi gereken bir hak olduğu vurgulanmıştır.

İlk baskısı *Ermeni Komitelerinin Âmal ve Harekât-ı İhtilaliyesi-Meşrutiyetten Evvel ve Sonra* adıyla 1915 olaylarından bir yıl sonra yazılmış olan ve 2012 yılında *Soykırım Yapan Kim: Türkler mi? Ermeniler mi?* adıyla yeniden yayınlanan kitapta, o dönemde yaşananlara bütün ayrıntılarıyla yer verilmiştir, içerisinde yer alan resmi belge ve resimlerle o dönemin canlı bir tanığı gibidir. Kitabın özgün adının değiştirilmiş olması ise kitabın şansızlığı olarak yorumlanabilir.

